

JÖNKÖPING UNIVERSITY

*School of Education and
Communication*

När kommunikationen brister...

Fritidslärares berättelser om arbetet med
integration av nyanlända barn i fritidshem

KURS: Examensarbete för grundlärare fritidshem, 15 hp

PROGRAM: Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem, 180 hp

FÖRFATTARE: Mergime Bajrami, Nicole Iman

HANDLEDARE: Anna Klerfelt

EXAMINATOR: Håkan Sandgren

TERMIN: VT17

Sammanfattning

Mergime Bajrami, Nicole Iman

När kommunikationen brister – Fritidslärares berättelser om arbetet med integration av nyanlända barn i fritidshem

When communication fails – School-age teachers' descriptions of their educational attitude during work with newly arrived children in school-age educare centres

Antal sidor: 26

Den stora ökningen av nyanlända barn under de senaste åren har inneburit stora utmaningar för skolan. Syftet i studien är att skapa kunskap om hur fritidslärare beskriver sitt arbete med integration av nyanlända barn i fritidshemmets verksamhet.

- Hur beskriver fritidslärare det första mötet med det nyanlända barnet?
- Hur beskriver fritidslärare att de förbereder sig för att ta emot nyanlända barn?
- Hur beskriver fritidslärare vilka resurser de har tillgång till på fritidshemmet för integration av de nyanlända barnen?

Ett sociokulturellt perspektiv på lärande, språk och utveckling har tillämpats i studien. Studien bygger på en kvalitativ ansats där semistrukturerade intervjuer har använts som metod. I resultatet framkommer det att det första mötet med ett nyanlänt barn har stor betydelse. Den största svårigheten som beskrivs är kommunikationen i mötet med nyanlända barn och vårdnadshavare. Ytterligare resultat som framkommit i studien är att resurser såsom modersmåls lärare ska finnas tillgängligt i fritidshemsverksamheten för att stödja det nyanlända barnets språkutveckling.

Sökord: Nyanlända barn, mångkultur, fritidshem, fritidslärare, sociokulturell teori, modersmåls lärare

1. Inledning	1
2. Bakgrund	2
2.1 Begreppsförklaring.....	2
3. Syfte	4
3.1 Forskningsfrågor.....	4
4. Teoretiska utgångspunkter	5
4.1 Mediering.....	5
4.2 Appropriering.....	5
5. Redovisning av tidigare forskning och aktuella styrdokument	6
6. Metod	10
6.1 Urval.....	10
6.2 Genomförande.....	12
6.3 Bearbetning av material	12
6.4 Tillvägagångssätt vid analys.....	12
6.5 Forskningsetiska överväganden.....	13
6.6 Trovärdighet.....	13
7. Resultat och analys	15
7.1 Första mötet med nyanlända barn	15
7.2 Svårigheter med språket.....	16
7.3 Modersmålslärares betydelse för nyanlända barn	19
7.4 Praktiskt arbete med integration av nyanlända barn.....	21
8. Diskussion	23
8.1 Resultatdiskussion.....	23
8.2 Metoddiskussion	25
8.3 Resultatets användning i praktiken.....	26
8.4 Vidare forskning.....	26
9. Referenser	27
10. Bilagor	1
Bilaga 1 – Intervjufrågor	1
Bilaga 2 – Tillståndsblankett.....	2

1. Inledning

Den ökade invandringen och särskilt då av barn och unga har inneburit stora utmaningar för skolan. Skolinspektionen har konstaterat att i flera kommuner saknas det kompetens i mottagandet av invandrande barn och unga Skolinspektionen (2009). Under våra verksamhetsförlagda utbildningar har vi upplevt att mångkultur ökar i barngrupperna i fritidshemsverksamheten och att riktlinjer samt kompetensutveckling som berör mottagandet av nyanlända elever saknas. Vi uppmärksammade även kommunikativa brister mellan nyanlända barn och fritidslärare. Detta väckte en nyfikenhet då det finns lite forskning om kommunikation med nyanlända på fritidshemmen. I verksamheten möts barn från olika kulturer, dessutom möter även verksamma fritidslärare dagligen nyanlända barn och därmed anser vi att det är viktigt för alla verksamma lärare att skapa förståelse samt få verktyg för hur de ska integrera nyanlända barn i fritidsverksamheten. I läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet framgår det i värdegrunden att ”skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där” (Skolverket, 2011, rev. 2016). Vi vill ta reda på hur verksamma fritidslärare arbetar med att integrera nyanlända barn i fritidsverksamheten. Genom att lyfta och synliggöra problematiken som råder gällande integration av de nyanlända barnen i fritidshemsverksamheten är förhoppningen att hitta olika strategier och verktyg för att underlätta för verksamma fritidslärare i deras vardagliga arbete gällande integration och segregering av nyanlända barn.

2. Bakgrund

Skolan skall ansvara för att det finns rutiner och strukturer från alla aktörer inom grundskolan. Det är rektorn som ansvarar för att ge personal i skolenheten förutsättningar för arbetet med nyanlända elever (Skolverket, 2016). För att eleven ska få en bra start i sin skolgång krävs det även att skolan har kunskap och förståelse för nyanlända elever då samtliga har olika förutsättningar och behov.

Skolverket (2016) betonar även vikten av en löpande kartläggning där elevens förmågor tydligt kartläggs för att sedan tillsammans lyfta elevens starka sidor med utgångspunkt för elevens vidareutveckling. Dessutom är det viktigt att kontinuerligt återkoppla samt utvärdera för att främja arbetet med att bidra till att eleverna inkluderas i skolväsendet. Kontakt med vårdnadshavare ska ske löpande för att kunna ge eleven stöd utanför skolan.

Fritidshemmet ska erbjuda eleverna en meningsfull fritid samt stimulera elevernas utveckling och lärande. Vidare ska även fritidshemmet främja allsidiga kontakter och social gemenskap (Skolverket, 2014). Ett av fritidshemmets uppdrag handlar om att stödja utvecklingen av såväl normer och värden som kunskaper, ansvarstagande och inflytande. Vidare nämner Skolverket (2014) att personalen ska tillsammans med fritidshem, förskoleklassen, skolan och hemmet fokusera på elevens bästa i verksamheten och då krävs ett helhetsperspektiv på elevens utveckling. Personalen kan därigenom, utifrån ett medvetet förhållningssätt, bidra till att stärka elevernas kunskaps och språkutveckling i vardagliga sammanhang där eleverna är motiverade att förstå och att bli förstådda. Vid samverkan är det viktigt att personalen i fritidshemmet, förskoleklassen och skolan har kunskap om vilka uppdrag de olika verksamheterna har (Skolverket, 2014, s.13).

2.1 Begreppsförklaring

Nyanlända barn – Barn som invandrat till Sverige oavsett invandringskälet, de saknar grundläggande kunskaper i det svenska språket (Bunar, 2016.) En elev anses inte vara nyanländ efter fyra års skolgång i Sverige (SFS, 2010:800).

Integration – Enligt Skollagen (SFS, 2010:800) handlar integration om att ta tillvara olikheter och mångfald så att barnen ska känna sig pedagogiskt, socialt och fysiskt delaktiga i undervisningen och i skolans gemenskap.

Fritidshemsverksamhet – Enligt Skollagen (SFS, 2010:800) ska fritidshemmet komplettera utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och särskilda utbildningsformer som skolplikt kan fullgöras i. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år.

Fritidslärare – Personalen som arbetar i fritidshemsverksamheten.

Förberedelseklass - En klass för elever med olika bakgrunder som nyligen kommit till Sverige. Gemensamt för dessa elever är att de inte kan det svenska språket tillräckligt för att gå i en ordinarie klass (Bunar, 2010).

Deltagare – De fritidslärare som godkänt att de vill delta i studien.

3. Syfte

Syftet är att skapa kunskap om hur fritidslärare beskriver sitt arbete med integration av nyanlända barn i fritidshemmets verksamhet.

3.1 Forskningsfrågor

- Hur beskriver fritidslärare det första mötet med det nyanlända barnet?
- Hur beskriver fritidslärare att de förbereder sig för att ta emot nyanlända barn?
- Hur beskriver fritidslärare vilka resurser de har tillgång till på fritidshemmet för integration av de nyanlända barnen?

4. Teoretiska utgångspunkter

Studien utgår från Lev Vygotskijs sociokulturella perspektiv, där lärande, språk och utveckling står i fokus (Säljö, 2014). Williams (2001) beskriver att interaktion och kommunikation är centrala delar i sociokulturellt perspektiv, vilket kan kopplas till fritidslärares kommunikativa arbete med nyanlända elever. Vidare benämner även Vygotskij vikten av samspel och han nämner att genom språklig mediering blir vi delaktiga i en kulturs eller ett samhälles sätt att se på och förstå omvärlden (Säljö, 2014, s. 302). Lärandet sker kontinuerligt hos individen genom interaktion och samspel med andra människor där kunskaper utvecklas.

4.1 Mediering

Det viktigaste medierande redskapet är enligt Säljö (2012) språket, vilket Vygotskij benämner som "redskapens redskap". Vidare skriver han att mediering ur ett sociokulturellt perspektiv beskrivs som ett fysiskt och intellektuellt redskap. Säljö (2012) definierar begreppet mediering som ett namn på en relation som länkar ihop människor till varandra runt om i världen genom redskap, några exempel på dessa redskap är kommunikation och interaktion. Enligt Säljö (2012) använder vi oss av spadar för att gräva med och tangentbord för att skriva på genom mediering. Mycket av deras kunskaper sitter i behärsningen av fysiska redskap och teknologier, som i sin tur är kopplade till språkliga redskap. Med hjälp av kommunikation och interaktion kan förmedlingsprocessen underlätta för nyanlända elever som har svårigheter med att uttrycka sig i exempelvis tal och skrift.

4.2 Appropriering

Enligt Säljö (2012) beskrivs appropriering i det sociokulturella perspektivet, där lärandet beskrivs och förstås. Han menar vidare att en approprierad kunskap innebär att det sker per automatik, som att cykla, där eleverna använder sina erfarenheter och kunskaper som resurser för att agera. Han betonar även vikten av samspel mellan människor och att samspela är det som utgör möjligheter för elever att (appropriera) ta till sig kunskap. De nyanlända barnen kan möta nya begrepp i vardagen i det dagliga samspelet som de kanske inte möter hemma. Fritidshemmet kan vara en plats där de får ta till sig kunskap och få de nya begreppen förklarade. Säljö (2014) menar att det är i dessa kontexter som barnen kan appropriera kunskaper för att förstå samhället och världen utanför sina egna erfarenheter, exempelvis varför andra delar av världen har annorlunda kultur eller tro jämfört med Sverige.

5. Redovisning av tidigare forskning och aktuella styrdokument

Bunar (2010) beskriver att definitionen av nyanlända elever har sammanlagt tre faktorer som måste finnas med samtidigt om en elev skall betraktas som nyanländ och som sådan vara föremål för en specifik skolintroduktionsplan: en elev anländer nära skolstarten eller under sin skoltid (grundskola och gymnasiet), en elev har ett annat modersmål än svenska; samt att en elev inte behärskar svenska språket (särskilda behov) (Bunar, 2010, s. 14). I Skollagen (SFS, 2010:800) anges att en elev inte anses vara nyanländ efter fyra års skolgång i Sverige. Skolverket (2016) menar att gemensamt för de flesta nyanlända elever är att de har brutit upp från de sammanhang där de tidigare levde. Vidare skriver Skolverket (2016) att det är viktigt att se varje barn som enskild individ som anländer till Sverige för att kunna främja goda möjligheter till utveckling för dessa barn. Nilsson och Axelsson (refererad i Bunar, 2010) skriver dessutom att det finns två organisatoriska modeller för mottagandet av nyanlända på grundskolenivå och detta är alltså förberedelseklass eller att de nyanlända placeras i en ordinarie klass från start och detta kallas alltså för direktintegration. Till sist påpekar Nilsson & Axelsson (refererad i Bunar, 2010) många risker med att placera nyanlända direkt i anslutning till en ordinarie klass då detta kan leda till social isolering i klassrummet, låga prestationer och kan skapa sämre självkänsla som i sin tur kan bidra till att nyanlända elever tappar lust att lära.

Fjällhed (2013) uppger även att lärare i verksamheten saknar den kompetens och kunskap för att undervisa nyanlända elever och detta är viktiga aspekter som måste belysas för i grund och botten är det ytterst viktigt att dessa elever får den undervisning samt förutsättningar de behöver. Slutligen nämner Fjällhed (2013) att nyanlända barn kan ha en bakgrund med traumatiska händelser. Därför är det viktigt att ha ett positivt bemötande i skolverksamheten och arbeta för att skapa gemenskap och förståelse för dessa individers bakgrund och att ständigt främja positiva upplevelser och visa möjligheter till ett bättre liv genom utbildning och gemenskap.

Lahdenperäs och Sundgrens studie (2016) handlar om mötet med nyanlända elever och den svenska skolan. Utifrån en praktisk och verksamhetsnära forskning vill de ge röst åt skolans personal och elever. Lahdenprä och Sundgren (2016) beskriver modersmållärares viktiga roll ur ungdomars perspektiv.

Ladberg (1999) ser flerspråkighet som en fördel vid språkinläring och menar att det är viktigt att lyfta elevers olika modersmål. Hon menar att ett barns språk börjar i samspel med annan människa, att språk inte endast behöver ske verbalt utan även med hjälp av kroppsspråk och andra verktyg.

Borgström (2012) beskriver att en förutsättning för att möten mellan grupper och människor skall kunna äga rum, är att pedagogen bör vara medveten om att människor växt

upp under olika förutsättningar och kan ha olika perspektiv samt värderingar. Vidare hävdar även Gorski (refererad i Borgström, 2012) att många pedagoger inte är medvetna om den sociopolitiska kontexten (människors olika villkor och levnadssätt) och därmed försvåras alltså mötet mellan människor och grupper.

Noddings (2012) utgår från ett perspektiv där relationen mellan elever samt lärare är en huvudsaklig faktor för en god klassrumsmiljö för att främja elevernas lärande och utveckling. Noddings (2012) hävdar att lärarens roll är att skapa förtroende och hänsyn till eleverna genom att lyssna och se varje individ. Vidare skriver Noddings (2012) att denna relation i sin tur skapar fördelar för elevers utveckling och lärande. Genom att eleverna skapar tillit till sin lärare blir samspelet mellan dessa parter enklare. På så sätt kan läraren tillsammans med eleven hitta strategier och anpassa undervisning efter individens behov. "When a relation of care and trust has been established, the teacher may elicit the student's cooperation in tackling the assumed needs" (Noddings, 2012, s. 8). Slutligen poängterar Noddings (2012) att samtliga lärare, oavsett befattning, bör sträva efter att skapa tillit och ha ett professionellt förhållningssätt i sitt yrke, där prioritering ska vara att skapa relationer med elever där respekt och hänsyn ska visas gentemot varandra. "When that climate is established and maintained, everything else goes better" (Noddings, 2012, s. 8).

Nilsson Folkes (2017) avhandling handlar om nyanlända elevers möte med den svenska skolan och nyanlända elevers villkor för lärande och inkludering. I avhandlingen poängterar hon vikten av att lyfta satsningar gällande nyanlända elevers skolövergångar, då det har framkommit i hennes första delstudie att utbildningssystemet ofta är inriktat på vad eleverna saknar, snarare än på de kunskaper eleverna redan besitter. Vidare menar hon att förberedande klasser underlättar för eleverna. Dessvärre upplevs inte alltid denna skolövergång som social inkludering, även om förhoppningen är att ta vara på elevers tidigare kunskaper för att underlätta övergången till en ordinarie klass. Elevers tidigare kunskaper samt modersmål behöver tas tillvara och användas som en resurs i lärandet.

Nilsson Folke (2017) utgår både från det metodologiska valet av en etnografisk ansats och ett fenomenologiskt teoretiskt perspektiv i sin avhandling. Båda perspektiven delar ett intresse för den situerade positionen hos individen som erfar världen (Nilsson Folke, 2017, s.107). Studien utgår från barnens perspektiv under ett års fältarbete där nyanlända elevers perspektiv var i fokus. Fältarbetet genomfördes med en etnografisk ansats, där semi-strukturerade intervjuer med elever kombinerades med deltagande observation i klassrumsmiljö, i både förberedelseklasser och i ordinarie klasser. Resultatet av studien visar hur eleverna efterfrågar en anpassad undervisning där de kan få det stöd som behövs för att klara undervisningen i en ordinarie klass. Eleverna påpekar att studiehandledning på modersmålet är särskilt viktigt efter övergången till den ordinarie klassen. Dessutom framkommer det i analysen att modersmålsundervisningen är en underutnyttjad resurs i det ordinarie klassrummet (Nilsson Folke, 2017, s.109).

Andersson, Lyrenäs och Sidenhag (2015) nämner att i Skolinspektionens rapport 2009 saknas riktlinjer för mottagandet av nyanlända barn och dessvärre har inte alla personer som skall möta nyanlända elever fått varken kompetensutveckling eller förutsättningar för att skapa strategier som krävs för hur nyanlända skulle behandlas.

Dessutom skriver Skolinspektionen (2014) att en viktig förutsättning för elevernas fortsatta utveckling och lärande är att skolan så snabbt som möjligt tar reda på deras tidigare erfarenheter och kunskaper och därmed anpassar undervisningen efter det. Detta visar dessutom att samtliga skolor inte genomför kartläggningar för att anpassa undervisningen efter de nyanländas behov (Skolinspektionen, 2014, s.7).

Bengtsson-Carlström (2013) har genomfört en studie på tre mångkulturella fritidshem där syftet var att beskriva lärares erfarenheter av att arbeta på en mångkulturell skola med inriktning mot fritidshem. Lärarna beskrev sitt förhållningssätt där tydlighet spelar stor roll i mötet med elever och föräldrar. Lärarna menade att de gällde att vara iderik eftersom språket inte alltid räckte till för att de skulle förstå varandra. Bengtsson-Carlström (2013) ställer sig frågan om kompetensen som behövs för att bidra till att skapa en social och kulturell mötesplats finns. I resultaten framkommer det tre olika diskurser, den etnocentriska diskursen, den bekräftande diskursen och den omhändertagande diskursen. Dessa diskurser har en betydelse i praktiken. I den etnocentriska diskursen beskrivs det mångkulturella fritidshemmet i förhållande till det ”vanliga fritidshemmet”. Den bekräftande diskursen handlar om lärarnas bekräftelse i sin yrkesroll. I den omhändertagande diskursen handlar det om att bry sig, om att skapa goda relationer och att visa tillit. Det som framträder är att lärarnas ställningstagande spelar en betydande roll för hur vida det skapas en segregation eller inte. Lärarna måste öka medvetenhet kring den mångkultur som finns i verksamheten och kontinuerligt arbeta för att mångkultur genomstyr i den dagliga verksamheten. Vidare benämner Bengtsson-Carlström (2013) att det mångkulturella fritidshemmet inte ska vara en plats där vissa barn hamnar i en underordnad position och där talet om en annanhet existerar. Låt istället fritidshemmet vara en mötesplats för blandning och samspel där en mångkulturell integrering är i fokus, menar de (Bengtsson-Carlström, 2013, s. 66).

Pálsdóttir (2014) beskriver i sin studie om den specifika statusen på efterskolans centrum (fritidshemsverksamheten) ur ett holistiskt perspektiv. Studien undersöker utvecklingen av organisationen samt rollen yrkesverksamma pedagoger tar i fritidshemsverksamhet som präglas av mångkultur på Island, med samhället som utgångspunkt och ur yrkesverksammas perspektiv som arbetar med barn i efterskola (fritidshem). Studien lyfter även fram vårdnadshavarnas, elevernas, och övriga lärares perspektiv gällande deras uppfattningar och tankar om fritidshemsverksamheten. I Pálsdóttirs (2014) studie framkommer det i ett av resultaten att fritidshemsverksamheten gav möjlighet för nyanlända barn att leka och delta i olika aktiviteter på fritids. Barnen konstruerade sina egna lekar, där förmågor som sociala relationer prövades och utvecklades. De olika

konstellationerna som barnen skapade på fritidshemsverksamheten bidrog till att barnen lärde sig av varandra, ökade sitt ordförråd och kamratrelationer utvecklades.

Vygotskij (2001) utgår från teoretiska och experimentella studier där han presenterar en teori om språkets och tänkandes inbördes utveckling. Vygotskij visar hur undervisning handlar om mötet mellan vardagliga och vetenskapliga begrepp.

Lorentz (2009) beskriver lärares betydelse för elevers utveckling i en mångkulturell skola. Han skriver dessutom att det är lärarens pedagogiska uppgift att skapa förutsättningar för att kommunikationen mellan individer med skild social, kulturell och etnisk bakgrund ska kunna fungera. Samtidigt är det viktigt att alla som arbetar i ett mångkulturellt samhälle blir medvetna om språkets betydelse om man vill göra sig förstådd och skapa förståelse för olikheter och skillnader i samhället.

Sammanfattningsvis visar ovannämnda studier att det saknas tydliga riktlinjer och strategier gällande mötet samt arbetet med att integrera nyanlända elever i svensk skola. Samtliga resultat från de studier som presenteras ovan visar att det saknas resurser och lärare med tillräckliga kompetenser och erfarenheter för att tillgodose mötet mellan nyanlända elever på bästa sätt. Förberedelseklasser ger en viss inkludering samtidigt som samtliga författare påpekar vikten av att ta vara på de kunskaper eleverna redan besitter och ta vara på de resurser som redan finns i verksamheten. Ett exempel på detta är modersmålsundervisningen som borde tas tillvara och användas som resurs i lärandet. Vi drar också slutsatsen att relationer och tillit mellan lärare och elever har en betydelse för elevers lärande och utveckling. Goda relationer och medvetenhet kring allas olika förutsättningar och behov är en förutsättning för att främja arbetet kring att inkludera nyanlända elever i verksamheten.

6. Metod

Studiens syfte är att skapa kunskap om hur fritidslärare beskriver sitt arbete med integration av nyanlända barn i fritidshemmets verksamhet. Genom nedanstående forskningsfrågor vill vi få fram deltagarnas perspektiv och deras beskrivningar för arbetet med integration av nyanlända barn på fritidshemmet och detta gör vi med hjälp av kvalitativa intervjuer som metod.

- Hur beskriver fritidslärare det första mötet med det nyanlända barnet?
- Hur beskriver fritidslärare att de förbereder sig för att ta emot nyanlända barn?
- Hur beskriver fritidslärare vilka resurser de har tillgång till på fritidshemmet för integration av de nyanlända barnen?

Den kvalitativa metoden fokuserar på människors upplevelser och syn på verkligheten (Bryman, 2011). Enligt Bryman (2011) innebär en kvalitativ forskningsmetod att forskarna vill försöka skapa en djupare förståelse i det som skall undersökas. Vi utgår från semistrukturerade intervjuer där fokus ligger på fritidslärarnas beskrivningar gällande deras arbete med integration av nyanlända barn. Genom forskningsfrågorna är syftet att skapa kunskap om lärares arbete med integration av nyanlända barn i fritidshem.

6.1 Urval

Undersökningen kommer att genomföras på två olika fritidshem. På fritidshem A finns det två avdelningar, F-1 och 2-3. Fritidshem B består av tre avdelningar, F-1, 2-3 och 4-6. Fritidshem A ligger på landsbygden. En av studenterna kände både barn och fritidslärare sedan tidigare. Fritidshemmet präglas av olika nationaliteter och andelen nyanlända som börjar på denna skola har ökat sedan ett år tillbaka. För ett år sedan hade skolan två nyanlända barn, de senaste månaderna har skolan tagit emot elva nyanlända barn. Fritidshem B ligger i ett stadsbebyggt område som omges av en stor park där även stadsbibliotek och museum finns nära till hands. I skolan finns det en förberedelseklass där elever med annat modersmål än svenska börjar när de kommer till skolan. Dessa elever är asylflyktingar. Just nu är det totalt sjutton elever i förberedelseklassen. Vi har valt att utgå från verksamma fritidslärare då detta är relevant för vår studie och därför har vi valt ett målinriktat urval (Bryman, 2011). Efter samtal med handledare kom vi fram till att det var rimligt att genomföra undersökningen med sex deltagare på varje fritidshem, det vill säga sammanlagt tolv deltagare och att utifrån detta få fram ett datamaterial. Några veckor innan besöket delades tillståndsblanketter ut för att bli påskrivna av fritidslärarna. Innan intervjun hälsade vi på barnen som stod nyfikna och undrade vilka vi var och varför vi var på ”deras fritids” som de så fint uttryckte saken. Vi samlade även in tillståndsblanketterna för att säkerhetsställa att de var påskrivna. Det är först när vårdnadshavare och barn gett sitt informerade samtycke som du kan påbörja din undersökning (Löfdahl, 2014, s. 42).

Presentation av fritidshemmen

Fritidshem	Information om skolan
Fritidshem A	Mångkulturell skola. Årskurs: F-6
Fritidshem B	Mottagningskola med förberedelseklass. Årskurs: F-9

Presentation av deltagare

Deltagare från fritidshem A	Tidigare erfarenhet av nyanlända elever	Deltagare från fritidshem B	Tidigare erfarenhet av nyanlända elever
Deltagare 1	Pågående arbete med nyanlända barn i fritidshemsverksamhet	Deltagare 1	Ingen
Deltagare 2	Pågående arbete med nyanlända barn i fritidshemsverksamhet	Deltagare 2	Arbetat som resurs i förberedelseklass
Deltagare 3	Ingen	Deltagare 3	Arbetat som resurs i förberedelseklass
Deltagare 4	Arbetat på stödboende med ensamkommande barn	Deltagare 4	Pågående arbete med nyanlända barn i fritidshemsverksamhet
Deltagare 5	Arbetat på fritidsgård med nyanlända barn	Deltagare 5	Pågående arbete med nyanlända barn i fritidshemsverksamhet
Deltagare 6	Ingen	Deltagare 6	Ingen

Under rubriken resultat och analys har vi valt att kalla fritidslärarna deltagare samt ge dem en siffra och en bokstav som motsvarar fritidshemmet de representerar.

Exempel: (Deltagare 1A) motsvarar första deltagaren på fritidshem A.

(Deltagare 3B) motsvarar tredje deltagaren på fritidshem B.

6.2 Genomförande

Innan vi påbörjade vår studie tilldelades fritidslärarna en kort information om vilket område vår studie innefattar, där de även fick tillgång till undersökningens tillståndsblankett. Vi tog fram tillståndsblanketten där det stod en kort beskrivning om vilka vi är och syftet med undersökningen. Här förklarades även de forskningsetiska principerna, detta gjordes för att upplysa om våra skyldigheter som forskare men även deltagarnas rättigheter. Vi tog kontakt med skolans berörda rektorer och fritidslärare för att få deras godkännande för studien. Vi valde att genomföra studien med hjälp av ljudinspelning för att underlätta transkribering samt analysarbetet. Vi utgick från en semistrukturerad intervju där intervjufrågorna innefattar öppna frågor och inte kunde besvaras med ja eller nej, vilket resulterade i att deltagarna hade stor frihet att utforma sina svar. Innan påbörjad intervju kontrollerades ljudet på smartphonen av student 1 genom att samtala kort med student 2 för att sedan lyssna på det inspelade materialet för att det inte skulle uppstå några distraktioner med ljudinspelningen. Vi meddelade samtliga deltagare i förtid om ett önskemål att vi gärna vill genomföra intervjuerna i en lugn miljö för att kunna samtala ostört med deltagarna. Givetvis är vi som forskare medvetna om att oförutsägbara händelser kan inträffa under samtalets gång. Innan påbörjad intervju ville vi skapa en trygghet och ställde därför en del frågor som berörde deras verksamhet. Dessutom valde vi att ställa uppföljningsfrågor under intervjun för att hålla samtalet vid liv och få ut ett förtydligande på svaren (Bryman, 2011). Intervjuerna pågick under 30 till 40 minuter. Deltagarna fick även den friheten att själva välja dag och tid för intervjun, på detta sätt fick deltagarna möjlighet att planera och skapa tid för besöket. Detta skapade en god förutsättning för vår studie.

6.3 Bearbetning av material

Utifrån de intervjufrågor vi ställt till fritidslärarna (se bilaga 1) har det material som framkommit används som underlag till studiens resultat och analys. Samtliga intervjuer transkriberades ordagrant och sammanställdes för analysarbetet. Björklund (2008) (refererad i Löfdahl, 2014) beskriver att det innebär att finna mönster som kan utvecklas till idéer och bilda teorier utifrån det datamaterial som samlats in (Löfdahl, 2014, s. 89). Ahrne och Svensson (2015) skriver att det är möjligt att koda olika svar och få hjälp med att sortera och leta rätt på typiska uttryck och formuleringar i materialet.

6.4 Tillvägagångssätt vid analys

Vi började med att lyssna igenom varje intervju noggrant för att sedan transkribera alla samtal i ett dokument. Därefter skrivs dokumentet ut för att kunna sammanställa materialet. För att kunna hitta intressanta likheter, skillnader och där igenom skapa mönster. Vidare nämner Ahrne och Svensson (2015) att argumentation och reducering av datamaterialet är viktigt vid en analys för att få fram en god representation av materialet. Dessutom använde vi oss av post-it lappar och överstrykningspennor som hjälp för sammanställning av

intervjuerna. Genom mönster som framkom utifrån samtalen med deltagarna skapade vi slutligen teman som lyfts i analysen i linje med hur Klerfelt och Haglund (2011) har gjort i sin studie. Detta genom att läsa transkriberingarna tillsammans samt markera återkommande känslor och ord.

6.5 Forskningsetiska överväganden

I studien har de grundläggande forskningsetiska reglerna använts enligt Vetenskapsrådet (2002), då vi muntligt informerat deltagarna om nedanstående regler:

I *informationskravet* skall forskaren informera uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare om deras uppgift i projektet och vilka villkor som gäller för deras deltagande. De skall därvid upplysas om att deltagandet är frivilligt om att de har rätt att avbryta sin medverkan (Vetenskapsrådet (2002)). För att uppfylla informationskravet började vi med att presentera studiens syfte både skriftligt (tillståndsblankett) och muntligt vid intervjutillfället. Vi upplyste även om att deltagandet är frivilligt samt att deltagarna har rätt att avbryta sin medverkan när de vill. I en undersökning ska det erbjudas ett *samtyckeskrav* där de som medverkar skall ha rätt att självständigt bestämma om, hur länge och på vilka villkor de skall delta. De skall kunna avbryta sin medverkan utan att detta medför negativa följder för dem (Vetenskapsrådet, 2002). För att uppfylla denna regel delade vi ut tillståndsblanketter till deltagarna där de frivilligt fick bestämma om de ville medverka i studien eller inte. Alla uppgifter om identifierbara personer skall antecknas, lagras och avrapporteras på ett sådant sätt att enskilda människor ej kan identifieras av utomstående, detta kallas för *konfidentialitetskravet*. I synnerhet gäller detta uppgifter som kan uppfattas vara etiskt känsliga. Detta innebär att det skall vara praktiskt omöjligt för utomstående att komma åt uppgifterna (Vetenskapsrådet, 2002). Vi uppfyllde konfidentialitetskravet genom att vi garanterade deltagarnas konfidentialitet och att deras personuppgifter ska förvaras så att obehöriga inte kan ta del av dem. Uppgifter om enskilda, insamlade för forskningsändamål, får inte användas eller utlånas för kommersiellt bruk eller andra icke-vetenskapliga syften (Vetenskapsrådet, 2002). Vi uppfyllde *nyttjandekravet* genom att berätta för deltagarna att deras personliga uppgifter endast får användas för studiens ändamål och samlad empiri kommer att raderas efter avslutad kurs.

6.6 Trovärdighet

Bryman (2012) understryker att resultatet i studien ska vara trovärdigt, måste det säkerställas att studien samt tillvägagångssättet inför kontakten med respondenterna utförts i enlighet med de regler som finns samt att resultatet som framställs bekräftas av respondenterna för att samtliga parter ska vara överens om att forskarna fått fram det resultat som stämmer överens med respondenternas verklighet. En av oss studenter hade bekantskap med fritidshemmet sedan tidigare. Där av fanns det redan ett förtroende och en förståelse mellan fritidslärarna och studenten. Vår studies trovärdighet är stark eftersom

att resultatet har baserats på förstahandskällan, alltså fritidslärarna. Trovärdigheten i den här studien kan ha påverkats av vår erfarenhet och uppfattningar av nyanlända barn på fritidshem. Detta kan ha påverkat arbetet under intervjun, bearbetning samt vid studiens analys.

7. Resultat och analys

I detta kapitel redogörs för resultat utifrån analysen av intervjuerna med fritidslärarna. Syftet med studien är att skapa kunskap om hur fritidslärare beskriver sitt arbete med integration av nyanlända barn i fritidshemmets verksamhet. Resultaten av intervjuerna är kategoriserad utifrån forskningsfrågorna med olika teman. Analysen av datakonstruktionen har resulterat i fyra teman. De är *Första mötet med nyanlända elever*, *Svårigheter med språket*, *Modersmåslärares betydelse för nyanlända barn* och *Praktiskt arbete med integration av nyanlända elever*.

Studiens forskningsfrågor:

- Hur beskriver fritidslärare det första mötet med det nyanlända barnet?
- Hur beskriver fritidslärare att de förbereder sig för att ta emot nyanlända barn?
- Hur beskriver fritidslärare vilka resurser de har tillgång till på fritidshemmet för integration av de nyanlända barnen?

7.1 Första mötet med nyanlända barn

De flesta av deltagarna beskrev första mötet med ett nyanlänt barn som oförberett. En fritidslärare berättar att hen fick information om att två nya elever skulle börja på skolan, dagen därpå stod ett syskonpar på skolgården.

Barnen bara stod här på skolgården utan att man visste någonting. Eller man kanske fick veta dagen före att imorgon kommer det barn som man inte vet någonting om. Så det var ju typ icke förberett alls. (Deltagare 2A)

En annan fritidslärare menar att det första mötet är avgörande för att kunna göra ett bra arbete med barnet från första början. Dessutom är det viktigt att förbereda barngruppen på att det kommer nyanlända barn då det är viktigt att barnen känner sig välkomna från start. Samtliga deltagare är eniga om att de önskar någon slags informationsträff där de får veta närmre information och bakgrund om barnen, detta för att underlätta första mötet med barnen från början.

Vi vill ju att det ska ske en informationsträff av något slag. Där man får veta lite bakgrund, typ detta har barnet varit med om, dessa förutsättningar och så vidare. Förberedelser så att vi kan göra ett bra arbete direkt med barnen. ../ Vi kanske går på för hårt med dessa barn, på ett sätt som dom kanske inte klarar, därför är det viktigt att få så mycket information som finns kring barnet. (Deltagare 4A)

Vidare beskriver en annan deltagare att deras nyanlända barn har fått en rundvandring innan de började på fritids vilket upplevdes positivt då barnen fick chans att utforska miljön och verksamheten samt att de fått hälsa på personalen och barnen på fritidshemmet. Däremot hävdar deltagaren att det hade varit önskvärt med framförhållning gällande informationen kring barnen.

Ja, jag hade önskat att vi fick lite mer information, betydligt tidigare, det var väldigt tätt inpå som informationen kom. (Deltagare 6B)

Resultaten visar att det första mötet med det nyanlända barnet har en avgörande roll för hur verksamma fritidslärare kan stötta och arbeta vidare med varje individs utveckling. Fjällhed (2013) uppger att det är viktigt att lägga fokus på hur samhället hanterar och möter barnens nya situation. Vidare nämner han att det är viktigt att fritidshemmet utformar en individuell handlingsplan efter varje individs behov. Eftersom att alla nyanlända barn växt upp under olika förutsättningar och värderingar är det viktigt att samtliga i verksamheten har förståelse och är medveten om deras situation inför det första mötet. Detta kan kopplas till Borgström (2012) som menar att en förutsättning för att möten mellan grupper och människor skall kunna äga rum, är att pedagogen är medveten om de olika förutsättningar och värderingar som kan förekomma. Detta stärks av Noddings (2012) då hon menar att prioriteringen ska vara att skapa relationer med elever där respekt och hänsyn ska visas gentemot varandra. Vidare nämner Fjällhed (2013) att nyanlända barn kan ha en bakgrund med traumatiska händelser vilket då är viktigt att ha ett positivt bemötande och förförståelse för dessa individers bakgrund. Under intervjun framkom det att samtliga deltagare har ett positivt förhållningssätt och visar intresse för barnens ankomst men att det blir en svårighet att kunna bemöta eleverna på bästa sätt efter deras behov när de saknar information gällande familjen, hemförhållanden och vad de tidigare varit med om. Utan kommunikation som redskap blir det svårt att utvecklas och förstå hur andra tänker. Vygotskij (2001) menar att det är genom samtal och samspel med andra som språkutvecklingen gynnas bäst. Ur ett sociokulturellt perspektiv är kommunikation med andra människor det som formar vårt tänkande, det vill säga de "högre funktioner" som har att göra med tänkande, fantasi, förmåga att minnas på ett avancerat sätt, estetiska uttryckssätt och så vidare (Säljö, 2012, s. 191). Lärande ses som en del av mänsklig samvaro där skolans funktion är att göra människor delaktiga i samhällets kollektiva kunskaper. (Säljö, 2012, s. 196). Fritidslärarnas arbete med nyanlända barn har sin utgångspunkt från ett sociokulturellt perspektiv där kommunikationen och samspel med andra har en stor betydelse inför det första mötet.

7.2 Svårigheter med språket

Under samtalen som genomfördes med deltagarna framkom det tydligt att språket var en svårighet och dessutom att kommunikationen där emellan blev en stor utmaning för personalen.

Ja, det som var svårt under första mötet var just att kommunicera med barnen när dom inte kunde språket. (Deltagare 5B)

Dessutom nämner deltagarna att det uppstår onödiga konflikter mellan barnen men även mellan vårdnadshavarna och pedagogerna när kommunikationen brister. En av svårigheterna som en av deltagarna beskriver är att vårdnadshavarna inte förstår den verbala kommunikationen men även vid dokumentation, då vårdnadshavare med ett annat modersmål kanske inte alltid förstår den skriftliga information som ges.

Det blir miss i kommunikationen som gör att det blir konflikter, problem att kommunicera med vårdnadshavare. För att de har svårt att ta till sig information. (Deltagare 1A)

Vidare menar en fritidslärare att hen inte upplever alla nyanlända barn som framåt och sociala, därför blir det svårt utan ett gemensamt språk. Dessutom tycker hen att fritids inte prioriteras trots att den sociala biten står i fokus på fritidshemmet. Ett av målen som fritidsläraren lyfter är att barnen ska kunna sätta ord på begrepp, inte bara skolbegrepp men även begrepp riktat mot fritids. En annan fritidslärare anser att barnen ska kunna ta en instruktion och inte bara följa strömmen, därför är det viktigt att det finns någon till hands som förstår språket och kan stötta barnens språkutveckling.

Jag tycker att när man kommer som nyanländ, både barn och vuxna så ska man få ett stöd från första början, en handledare eller tolk. (Deltagare 3B)

När ett nyanlänt barn inte kan uttrycka sig i exempelvis konflikter, menar fritidsläraren att hen upplevt hur barnet känt sig frustrerad och i vissa fall inte velat uttrycka sig på grund av att de är rädda för att säga fel. Samtliga deltagare påpekar vikten av att ha en öppen dialog med resterande barn på fritids, där de samtalar om vilka förväntningar man har på barnen gällande respekt och förståelse. Dessutom är det viktigt att informera barnen på fritids om att det nyanlända barnet kanske inte förstår språket och uppmana de barn som har samma språk som det nyanlända barnet att tala det språket med hen, för att det nyanlända barnet inte ska känna utanförskap.

Nu är det ett nytt barn här, som inte förstår språket så bra, kan man samma språk som barnet kan barnen tala det språket med hen. (Deltagare 1A)

Slutligen beskriver en av deltagarna att hen inte upplevt några svårigheter gällande språket på hens avdelning. På grund av att fritidsläraren talade samma språk som de nyanlända barnen. Vilket skapade en trygghet för barnen, då kommunikationen inte var ett hinder vid första mötet. Vidare menar deltagaren att trots det gemensamma språket är det samtidigt viktigt att prata på svenska för att underhålla det svenska språket.

Jag frågade barnet vilket språk hen pratade och det framkom att vi talade samma språk, vilket är kurdiska. Jaaa.. Barnet blev ju jätteförvånad och började prata kurdiska med mig. Man kan ju säga att det genast blev en trygghet både för barnet och föräldrarna...mina kollegor blev ju också glada över att ha kunnat använda mig som ”tolk” kan man säga. (Deltagare, 6A)

Det framkommer tydligt att fritidslärarna upplever att språket är en svårighet i verksamheten med de nyanlända. Den största svårigheten är att kommunicera med barnen och vårdnadshavare utan att behärska deras modersmål. Vidare upplever majoriteten av deltagarna att de saknar tolk och att fritids har prioriterats på samma sätt som skolan, när det kommer till resursfördelning av tolk. Fritidslärarna är överens om att nyanlända barn behöver stöd med att utveckla ett nytt språk samtidigt som det är viktigt att ta vara på barnens modersmål för att främja språkutvecklingen. Ladberg (1999) menar att det blir naturligt för barn att använda alla sina språk om omgivningen uppmuntrar flerspråkighet genom att se det som självklart och värdefullt. Språket kan kopplas till Vygotskijs sociokulturella teori där han skriver att ”det är genom kommunikation med andra människor som vi kan uttrycka oss, och språkliga begrepp hjälper oss att organisera vår omvärld” (Säljö, 2012, s. 189). Samtliga fritidslärare uttrycker att de hade önskat att arbeta mer med att lyfta alla barn med flerspråkighet både på fritidshemmet och i skolan, för att uppmuntra nyanlända barn och främja deras lust att lära. Samtidigt är det viktigt att alla som arbetar i ett mångkulturellt samhälle blir medvetna om språkets betydelse om man vill göra sig förstådd och skapa förståelse för olikheter och skillnader i samhället (Lorentz, 2009). Det framkommer i studien att fritidslärarna har många tankar och idéer kring värdegrundsarbete och integration av nyanlända barn genom att försöka uppmuntra nyanlända barn att ta kontakt med andra barn på fritidshemmet, genom lek och interaktion och samtidigt variera sitt arbetssätt och använda tydligt kroppsspråk för att underlätta kommunikationen sinsemellan. Detta kan kopplas till Bengtsson-Carlströms (2013) studie där lärarna beskriver hur viktigt det är med tydlighet i mötet med elever och föräldrar. Det gäller att vara idérik då språket inte alltid räcker till för att förstå varandra. Vygotskij (2001) nämner att samspel sker bäst med andra genom att arbeta i par eller grupp. Detta genom att eleverna hjälper varandra istället för att läraren ”lära” barnen, här kan eleverna delge varandra om tidigare erfarenheter. Genom att arbeta i mindre grupper anser fritidslärarna att de fick chans att lära känna nyanlända barnen snabbare och många av dessa barn har tagit för sig mer och vågat använda kroppsspråk och leken för att samspela med andra barn på fritids, trots att de saknat ett gemensamt verbalt språk. Svårigheter som

framkommer i vår studie trots varierande arbetssätt och engagerade fritidslärare är att samtliga fritidslärare saknar en person som kan tolka och översätta för personalen men även barnen sinsemellan. Dessutom är majoriteten av fritidslärarna överens om att de saknat en person som är tillgänglig på eftermiddagarna då fritidshemsverksamheten börjar. Fritidslärarna menar att de saknar en tolk som följer nyanlända barnet som ett språkligt stöd under en längre tid med fokus på arbete i fritidshem. Lorentz (2009) skriver att det är lärarens främsta pedagogiska uppgift att skapa förutsättningar för att kommunikationen mellan individer med skild social, kulturell och etnisk bakgrund ska kunna fungera. Fritidslärarna beskriver att de inte kan stötta eleven på ett bra sätt utan ett språkligt stöd från första början. Detta stärks av Ladberg (1999) som menar att om ett barn har svårigheter att lära sig ett språk, beror det inte på något annat språk, utan på dåliga förutsättningar för det språket. Alla barn är inte mottagliga för att bara kastas in i en barngrupp. Samtidigt belyser en annan fritidslärare fördelen av att arbeta på en mångkulturell skola, då det finns andra barn som kan relatera till de nyanlända barnen. Fördelen är att fler barn kanske talar samma språk som det nyanlända barnet och där är det viktigt att ta vara på de resurser som finns tillgängligt.

7.3 Modersmåslärarens betydelse för nyanlända barn

Fritidslärarna menar att det är önskvärt att ha en utarbetad plan för hur samverkan kan ske med modersmåslärare. De beskriver att modersmåsläraren kommer en gång i veckan och undervisningen ligger oftast på fritidshemstid. Modersmåsläraren har även blivit tilldelad en roll som språkstödare under skoltid.

Det saknas ett samarbete med modersmåsläraren. Vi gör inga temaarbeten kring barnens språk, ja men till exempel kring persiskaspråket eller turkiska, eller va det nu kan va. Och det är också ett önskemål och ett utvecklingsområde. (Deltagare 5A)

De flesta av fritidslärarna ville gärna samverka med modersmåsläraren eller att det fanns tillgång till andra personer som kan tala samma språk som de nyanlända barnen. På så sätt hade fritidslärarna kunnat ta vara på resurser som redan finns på skolan. Vidare nämner en annan fritidslärare vilken fördel det har varit att kunna använda modersmåsläraren som språkstödare på fritidshemmet, där hen bidragit med språkligt stöd vid situationer där kommunikationen varit ett hinder. Fritidsläraren har även upplevt att vårdnadshavarna många gånger vänt sig till modersmåsläraren när de haft funderingar kring det som berör barnet. I vissa fall har det även handlat om att få hjälp med att översätta skriftlig

information som barnen fått och då har fritidslärarna tagit hjälp av modersmåsläraren att översätta och vidare befordra informationen till barnens vårdnadshavare.

De vårdnadshavare som inte kan kommunicera på svenska vänder sig till mig när jag finns tillgänglig, men de som bott här en längre tid försöker kommunicera på svenska med dom andra i personalen också. (Deltagare 1B)

Vidare beskriver en fritidslärare att resurser som modersmåslärare endast finns tillgänglig under skoltid och hen upplever att det finns ett bättre samarbete mellan lärare och modersmåslärare. Fritidslärarna benämner att skolan får tillgång till en modersmåslärare under skoltid som i sin tur ska stötta upp eleven och hjälpa barnet att komma in i klassen.

Vi på fritids har inte fått resurs till modersmåslärare, lite sorgligt att fritids inte prioriterats. (Deltagare 4B)

Eftersom att modersmålsundervisningen oftast ligger på fritidshemstiden framkommer det att fritidslärarna önskar ett samarbete med modersmåslärare då de upplever att de nyanlända barnen inte får samma stöd som ges under skoltid. Nilsson Folke (2017) menar att elevens tidigare kunskaper samt modersmål behöver tas tillvara och användas som en resurs i lärandet och detta är något som fritidslärarna saknar att kunna ta vara på nyanländas tidigare kunskaper under fritidstiden. Vidare beskriver fritidslärarna att de saknar kompetens för att främja språkutveckling när de saknar ett stöd från modersmåslärare. Detta kan kopplas till Fjällhed (2013) där han uppger att lärare i verksamheten saknar kunskap och kompetens för att undervisa nyanlända elever. Detta framkommer tydligt under samtalen med fritidslärarna då det är ett återkommande problem som majoriteten av fritidslärarna upplever då de känner att fritidshemmet inte prioriteras på samma sätt som skolan gör gällande modersmåslärare. Därmed ges inte rätt förutsättningar för nyanlända barn. Skolverket (2016) skriver att det är viktigt att huvudmannen inventerar behovet av och tillgången till bland annat lärare med behörighet i svenska som andraspråk, modersmåslärare och studiehandledare på modersmålet i organisationen (Skolverket, 2016, s.17). Vidare belyser en fritidslärare fördelarna med ett nära samarbete med modersmåslärare som även arbetar som språkstödjare. De poängterar hur viktigt detta är för de nyanlända eleverna för att stärka deras identitet. Detta skapas genom ett samspel ur ett sociokulturellt perspektiv genom kommunikation med andra människor där barnen kan uttrycka sig såsom med hjälp av en språkstödjare som i detta fall är en modersmåslärare. Modersmålet kan vara ett hjälpande medierande verktyg vid olika situationer, vilket kan kopplas till Säljö (2012) som menar att språket ses som ett medierande verktyg när människor samspelar med varandra. Fritidslärarna menar att detta även skapar en trygghet för vårdnadshavarna då språket inte längre blir ett hinder. Dessutom har detta resulterat i att de nyanländas vårdnadshavare vågar ta sig in till tamburen för att samtala om barnets dag med modersmåsläraren på fritids. I Lahdenperä och Sundgrens studie (2016)

intervjuas nyanlända barn. De ger positiva beskrivningar av modersmålärarna. Barnen säger att ”De (modersmåslärarna) hjälper oss förstå skolan här i Sverige och så (Shwan) och de har samma kultur som vi så de vet hur det är hemma och så (Radda)” (Lahdenperä & Sundgren, 2016, s. 103).

7.4 Praktiskt arbete med integration av nyanlända barn

Samtliga fritidslärare menar att det är viktigt att ta vara på och uppmärksamma barnets kultur och språk. Detta kan göras genom exempelvis temaarbete. En av fritidslärarna beskriver olika idéer på temaarbeten för att främja mångkulturalitet på fritidshemmet. Genom att främja olika kulturer och språk kan barnen känna sig respekterade genom att fritidslärarna och barngruppen uppmärksammar det nyanlända barnets kultur och språk.

Man kan ta tillvara på barnens olika språk, hej på ett visst språk, det hade varit kul att göra ett temaarbete kring språk. (Deltagare 5A)

En annan fritidslärare nämner att vid olika aktiviteter är det viktigt som ledare att vara tydlig vid instruktioner så att det nyanlända barnet förstått instruktioner och aktivitetens regler. En fritidslärare ger exempel på hur man kan gå tillväga vid samling eller presentation av en ny aktivitet där hen använder sig utav bilder för att underlätta för de nyanlända barnen.

Viktigt att bekräfta oss om att barnet faktiskt förstått instruktionerna så barnet inte blir ointresserad och drar åt ett annat håll. Jag har ju till exempel skrivit ut en bild på en klocka och skrivit vad klocka heter på arabiska. (Deltagare 3A)

Vidare nämner en av fritidslärarna vikten av att arbeta i mindre grupper tillsammans med barnen och gärna anpassa konstellationen efter nyanländas behov. En av fritidslärarna valde medvetet att bilda en grupp där flertals barn talade samma språk som det nyanlända barnet. På så sätt kunde barnen samtala med varandra utan stöd från fritidslärare och träna på att samtala med andra och utveckla sitt ordförråd.

Mindre grupper prioriteras här för att vi ska kunna se varje barn. Vad gillar dom för musik? Böcker? Intressen? Hur har de bott innan de kom till Sverige? Vi måste ju arbeta med dessa barn och skapa en relation trots att språket inte alltid finns. Måla, skapa något tillsammans. Det finns ju egentligen jättemånga olika uttrycksformer för att lära känna barnet. (Deltagare 6A)

Vi måste ju låta nyanlända barn också känna gemenskap genom att prata med andra kompisar med samma språk. Barnen hör ju varandra och lär sig

nya ord hela tiden. Man kan ju även säga att vi arbetar mycket med att låta flerspråkiga barn hjälpa varandra med språket. (Deltagare 1B)

Barngrupperna på fritids blir större och en fritidslärare beskriver hur svårt det blivit att få med alla barn i aktiviteterna. Den stora utmaningen som framkommer är att fritidslärarna inte känner sig tillräckliga, att kunna se alla barn och integrera de i verksamheten blir allt svårare. Förhoppningen är att lyfta elevernas olika kulturer och språk genom att starta upp olika tematiska arbeten på fritids. En av fritidslärarna beskriver olika idéer på temaarbeten för att främja mångkulturalitet på fritidshemmet. Genom att främja olika kulturer och språk kan barnen känna sig respekterade genom att fritidslärarna och barngruppen uppmärksammar det nyanlända barnet med hjälp av olika redskap och verktyg. Detta kan kopplas till begreppet mediering som Säljö (2012) skriver där två olika redskap används för att tänka och kommunicera. Majoriteten av fritidslärarna uppger att de använder både bildordböcker, film som ett kompletterande verktyg utefter individernas behov. Ur ett sociokulturellt perspektiv sker lärandet i samspel med andra, men även i lek och vardagsituationer (Säljö, 2012). Detta stärks av fritidsläraren som upplever att barnen lär av omgivningen och i mindre grupper. Slutligen lyfts även fritidslärarens praktiska arbete i fritidshemsverksamheten där förhoppningen är att kunna arbeta på ett varierat och lustfullt arbetssätt. Fritidslärarna har många idéer om hur barnen ska ta tillvara på varandras språk och hur fritidshemmet ska lyfta barnens kulturella ursprung. För att detta ska fungera menar fritidslärarna att de resurser som redan finns på skolan måste användas och implementeras i fritidshemsverksamheten och inte bara på skolan. Cummins (refererad i Lorentz, 2009) menar att genom att ta tillvara barnens modersmål kan en lärare försöka lära sig ord på elevens modersmål, vilket i sin tur leder till ett starkt budskap av respekt gentemot elevens kulturella ursprung.

8. Diskussion

I detta kapitel kommer vi diskutera de forskningsresultat som presenterats i tidigare avsnitt med stöd av litteratur. Här kommer även val av metod diskuteras, resultatets betydelse för praktiken samt vår framtida forskningsfråga.

8.1 Resultatdiskussion

Syftet är att skapa kunskap om hur fritidslärare beskriver sitt arbete för integration med nyanlända barn i fritidshemmets verksamhet. Utifrån resultatet har fyra olika teman förts fram. De är *Första mötet med nyanlända elever*, *Svårigheter med språket*, *Modernslärlärens betydelse för nyanlända barn* och *Praktiskt arbete med integration av nyanlända elever*. Dessa teman relateras till fritidslärarnas beskrivningar och erfarenheter.

Utifrån resultaten från första mötet med nyanlända barn har det framkommit att samtliga fritidslärare är överens om att det första mötet har en avgörande roll för hur verksamma fritidslärare kan stötta och arbeta vidare med varje individs behov och utveckling. Fjällhed (2013) och Borgström (2012) menar att fritidslärarnas medvetenhet om nyanlända barns bakgrund är en förutsättning inför det första mötet. För att främja fritidslärarnas medvetenhet om barnens situation anser vi att fritidslärarna behöver stöd genom att bli erbjudna en introduktion och kompetensutveckling för arbete med nyanlända barn. I Skolverket (2016) står det att rektorn bör analysera lärarnas och övrig skolpersonals behov av kompetensutveckling avseende mottagande av och den fortsatta utbildningen för nyanlända elever och ge möjligheter till sådan kompetensutveckling (Skolverket, 2016, s.14). Det framkommer tydligt att det är rektorns uppgift att ge samtliga i verksamheten förutsättningar för arbetet med nyanlända elever. Trots detta beskriver fritidslärarna att de saknar förutsättningar för att ta emot nyanlända barn. De flesta saknar en introduktion för mottagandet. Bunar (2010) anser att stöttande och hjälpande pedagoger är betydelsefullt för elevernas prestation och självkänsla. Han menar att det är viktigt att pedagogerna i verksamheten har en viss kunskap och förståelse för vad eleven går igenom i sin skolgång. Säljö (2012) anser att kompetensfrågan även är viktig för elevernas trivsel, lärande och utveckling ur ett sociokulturellt perspektiv.

Resultatet visar att kommunikation utgör den största svårigheten i mötet med nyanlända barn och vårdnadshavare. Fritidslärarna menar att det uppstod onödiga konflikter och missförstånd både i barns samspel med varandra och även vid skriftlig information som tilldelas till vårdnadshavare. Ur ett sociokulturellt perspektiv menar Vygotskji (2001) att språkutvecklingen gynnas bäst genom samtal och samspel med andra. Lorentz (2009) menar att den främsta pedagogiska uppgiften är att skapa förutsättningar för kommunikation. Visserligen håller vi med om att en av fritidslärarnas uppgift är att skapa möjligheter för att underlätta kommunikationen sinsemellan men samtidigt återstår

svårigheten med att skapa förutsättningar för kommunikationen om fritidslärarna inte får stöd eller redskap i fritidshemsverksamheten. Vi har förståelse för fritidslärarnas pressade situation då de inte upplever att fritidshemmet prioriterats med stöd av andra personer som kan barnets språk. Hade det funnits en person på fritidshemmet som talade samma språk som det nyanlända barnet tror vi att detta hade varit en trygghet för både personal och barn. Socialt samspel och språk är två centrala begrepp inom ett sociokulturellt perspektiv. Det sociala samspelet bidrar till lärande och utveckling hos barnen, både socialt och kognitivt. Med utgångspunkt från Säljö (2012) förstår vi att ett socialt samspel som nyanlända barn har med fritidslärare och i barngruppen bidrar till deras utveckling inom språket. Säljö (2012) menar att vi människor använder språket som ett verktyg till att förstå, förklara och för att kunna berätta om världen. Språket är ett medel både i kommunikationen med andra och i samspelet.

Resultaten visar även att modersmåsläraren är en betydelsefull person för det nyanlända barnets utveckling. Fritidslärarna beskriver att det är önskvärt att ha en utarbetad plan för samarbete med modersmåslärare. Stöttande och hjälpande pedagoger anser Bunar (2010) vara betydelsefullt för elevernas prestation och självkänsla. Fritidslärarna menar att de behöver stöd med att förstå barnets kultur och detta kan ske med hjälp av en modersmåslärare. I Lahdenperä och Sundgrens studie (2016) intervjuas nyanlända barn som beskriver sina positiva upplevelser av modersmåslärarna. Det framkommer att modersmåslärarna hjälper barnen att förstå hur skolan fungerar här i Sverige och om modersmåsläraren har samma bakgrund och kultur som barnet, så uppstår en trygghet och gemenskap som barnet inte känt tidigare. Genom att fritidslärarna har ett nära samarbete med modersmåslärarna kan de tillsammans lyfta barnens upplevelser och bakgrund från hemlandet, med hjälp av modersmåslärarnas erfarenhet och språkliga verktyg kan de vid senare skede även ta hjälp av varandra och anpassa verksamheten efter barnets behov. Vi anser att det bör finnas personal i fritidshemsverksamheten som har kunskap och förståelse för vad det nyanlända barnet går igenom och vilka kunskaper barnet redan besitter, och detta kan vi uppnå tillsammans med hjälp och stöd av en modersmåslärare. Detta stärker Bunar (2010) då han menar att stöttande och hjälpande pedagoger är betydelsefullt för elevernas prestation och självkänsla. Enligt Fjällhed (2013) är kulturkrocken den största orsaken till att en konflikt uppstår. Detta beskriver flera av fritidslärarna som en svårighet att lösa då inte en modersmåslärare finns närvarande på fritids. Hade en modersmåslärare funnits tillgänglig på fritids tror vi att detta hade underlättat för fritidslärarna vid kommunikationen av en konflikthantering.

Gällande det praktiska arbetet med integration av nyanlända barn framkommer det att fritidslärarna vill lyfta barnens olika kulturer och språk genom att starta tematiska arbeten på fritids för att främja mångkulturalitet. Detta anser vi är ett bra arbetssätt för att integrera barnen på fritids. Vi anser vi att fritidshemmet ska präglas av mångkultur och barnens olikheter ska lyftas för att bryta samhällets normer och värderingar. Därför anser vi att ett kontinuerligt arbete med att uppmärksamma barnens kultur och språk är viktigt. Vygotskij

(2001) menar att den språkliga utvecklingen bäst sker genom smågruppsarbeten där de nyanlända barnen får möjlighet till större talutrymme. Resultaten från intervjuerna visar att arbete i mindre grupper främjar barnens samspel och talutrymme. Dessutom framkom det att flera fritidslärare medvetet bildade en mindre grupp med flertals barn som talade samma språk som det nyanlända barnet för att känna gemenskap. Enligt Skolverket (2011, rev, 2016) ska alla skolor och fritidshem erbjuda alla elever möjligheten till social utveckling, lärande och delaktighet. Genom att fokusera på det sociala kan fritidslärarna genomföra olika typer av aktiviteter tillsammans med barnen. Det kan exempelvis vara att titta på film eller ha diskussioner om värdegrundsfrågor.

Sammanfattningsvis visar vår studie att fritidslärarna önskar en introduktion och bättre förutsättningar inför mötet med det nyanlända barnet. De svårigheter som framkommer i studien är kommunikationen med de nyanlända barnen. Modersmåslärares roll i verksamheten anses vara viktig för elevernas språkliga utveckling men även vid kommunikationen av en konflikthantering. Modersmålet kan vara ett hjälpande medierande verktyg vid olika situationer, vilket kan kopplas till Säljö (2012) som menar att språket ses som ett medierande verktyg när människor samspelar med varandra. Från ett sociokulturellt perspektiv menar Vygotskji (2001) att språkutvecklingen gynnas bäst genom samtal och samspel med andra. Säljö (2012) menar att vi människor använder språket som ett verktyg till att förstå, förklara och för att kunna berätta om världen. Språket är ett medel både i kommunikationen med andra och i samspelet. I läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet framgår det i värdegrunden att ”skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där” (Skolverket, 2011, rev. 2016). Den ökade invandringen och särskilt då av barn och unga har inneburit stora utmaningar för skolan. Genom vår studie hoppas vi kunna uppmärksamma de förutsättningar som behövs i arbetet med att kunna främja integration av nyanlända barn i fritidshemsverksamheten.

8.2 Metoddiskussion

Studien utgick från en kvalitativ forskningsmetod där vi använt oss av semistrukturerade intervjuer. Vi anser att vårt val av metod har varit passande för att få svar på frågeställningar kopplat till vårt syfte. Eftersom att detta ämne är brett och ett aktuellt fenomen valde vi endast att använda en metod för att bibehålla vårt syfte att utgå från fritidslärarnas egna beskrivningar i sitt arbete för integration med nyanlända barn i fritidshemsverksamheten. Givetvis reflekterade vi kring metodvalet och hade i åtanke att använda oss av flera metoder som exempelvis observationer. Däremot valde vi bort denna metod då vi inte ansåg att observationer skulle bibehålla fokus på studiens syfte. Enkät som metod hade även kunnat vara ett alternativ i vår studie, men vi valde även bort denna metod då vi strävade efter intervjuer som kunde leda till ett berättande samtal. Genom intervjufrågorna har vi lyckats få fram fritidslärarnas beskrivningar om arbetet med integration av nyanlända barn. För att få djupare förståelse för studiens fokus på hur fritidslärarna beskriver sitt arbete med integration med nyanlända barn, har studien utgått

från ett sociokulturellt perspektiv, där fokus ligger i lärande, utveckling och språk. En fördel var att vi medvetet valde fritidshem där vi tidigare utfört våra verksamhetsförlagda utbildningar på och som vi sedan tidigare hade bekantskap med. Detta resulterade i att intervjuerna blev mer som ett berättande samtal men en nackdel som vi reflekterade över i efterhand var att fritidslärarna kanske gav oss det svar som de trodde vi ville ha och detta kan ha påverkat studiens resultat. Om vi gör en ny studie så hade vi utgått från fler fritidshem för att få ett bredare resultat. Tyvärr räckte inte tiden till för att göra en större undersökning.

8.3 Resultatets användning i praktiken

Genom vår studie hoppas vi att kunna uppmärksamma de förutsättningar som behövs i arbetet med att kunna främja integration av nyanlända barn i fritidshemsverksamheten. Därför vill vi uppmärksamma fritidslärarnas önskan om att prioritera fritidshem, där resurser finns tillhands för de nyanlända barnen. Till detta högaktuella ämne kan de flesta verksamma pedagoger relatera. Därför ligger fokus på att uppmärksamma och engagera arbetet med nyanlända barn och fortsätta sträva efter att göra förändringar och våga sätta krav för att utveckla en verksamhet där nyanlända barn känner samhörighet och trygghet i sin vardag.

8.4 Vidare forskning

En framtida forskningsfråga som vi finner intressant utifrån våra resultat är att se hur andra europeiska länder som bedriver fritidshemsverksamhet arbetar med mottagning av nyanlända barn. Detta för att få en bredare utblick gällande arbetet med integration av nyanlända barn.

9. Referenser

- Ahrne, G., & Svensson, P. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder* (2. Uppl.). Stockholm: Liber.
- Andersson, A., Lyrenäs, A. & Sidenhag, L. (2015). *Nyanlända i skolan*. 1. uppl. Malmö: Gleerups förlag.
- Bengtsson-Carlström, H. (2013). *Talet om barn, föräldrar och professionalitet i det mångkulturella fritidshemmet*. Masteruppsats, Linnéuniversitetet, Växjö, Institutionen för pedagogik.
- Borgström, M. (2012). Att synliggöra det osynliga i mänskliga möten. I K. Goldstein-Kyaga, M. Borgström & T. Hübinette (Red.). *Den interkulturella blicken i pedagogik*, s. 63-77. Södertörn Studies in Education.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2. Uppl.). Malmö: Liber AB.
- Bunar, N. (2010). *Nyanlända och lärande: en forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Bunar, N. (red.) (2015). *Nyanlända och lärande - mottagande och inkludering*. 1. utg. Stockholm: Natur & kultur
- Fjällhed, A. (2013). Finna möjligheter – flyktingbarn i skola och fritidshem. I Fjällhed, A. Jensen, M. (Red.), *Barns livsvillkor – I mötet med skola och fritidshem* (s. 139-156). Lund: Studentlitteratur AB.
- Klerfelt, A. & Haglund, B. (2011). Samtalspromenader - barns berättelser om meningen med fritids. I A. Klerfelt & B. Haglund (Red.), *Fritidspedagogik - fritidshemmets teorier och praktiker* (s. 155-181). Stockholm: Liber.
- Ladberg, G. (1999[1996]). *Barn med flera språk: tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola och skola*. 2. uppl. Stockholm: Liber.
- Lorentz, H. (2009). *Skolan som mångkulturell arbetsplats: att tillämpa interkulturell pedagogik*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, R. (2012). Den lärande människan - teoretiska traditioner. I U.P. Lundgren., R. Säljö., & C. Lidberg (Red.), *Lärande, skola, bildning: [grundbok för lärare]*. 2., [rev. och uppdaterade] utg (s. 185-197). Stockholm: Natur & Kultur.
- Säljö, R. (2014). Den lärande människan - teoretiska traditioner. I U.P. Lundgren., R. Säljö., & C. Liberg (Red.), *Lärande, skola, bildning - grundbok för lärare* (s. 251-309). Stockholm: Natur & Kultur
- Löfdahl, A. (2014). God forsknings- regelverk och etiska förhållningssätt. I A. Löfdahl, M. Hjalmarsson & K. Franzén (Red.). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori* (s.32-43). Stockholm: Liber.
- Pálsdóttir, K. Þ., Halldórsdóttir, B. E. & Líneyjardóttir, E. H. (2014). Integration of school and afterschool care in a multiracial urban school in Reykjavík. *Journal of Educational Research*, (11), 110–132.
- Nilsson Folke, Jenny (2017). *Lived transitions: experiences of learning and inclusion among newly arrived students*. Avhandling, Stockholms universitet, Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen.

- Noddings, N. (2012). The caring relation in teaching, *Oxford Review of Education*, 38(6), 771-781, DOI: 10.1080/03054985.2012.745047.
- SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skolinspektionen. (2009). *Utbildning för nyanlända elever*. Stockholm: Skolinspektionen.
- Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Lgr 11(reviderad 2016)*. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket. (2014). *Allmänna råd med kommentarer för fritidshem*. Stockholm: Skolverket.
- Skolinspektionen. (2014). *Utbildning för nyanlända elever*. Stockholm: Skolinspektionen.
- Skolverket. (2016). *Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever*. Stockholm: Skolverket.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer: Inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Vygotskij, L. (2001). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos AB.
- Williams, P. (2001). *Barn lär av varandra. Samlärande i förskola och skola*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet.

10. Bilagor

Bilaga 1 – Intervjufrågor

Intervjufrågor

1. Berätta om ditt första möte med ett nyanlänt barn på fritids?
2. Hur fick ni förbereda er inför mottagandet av de nyanlända eleverna på fritids? Vårdnadshavarna?
3. Vad har ni för rutiner gällande mottagandet av nyanlända barn på fritids?
4. Vilka verktyg/hjälpmedel/resurser används för att främja nyanländas språkliga och sociala utveckling?
5. Vilka svårigheter upplever ni kan förekomma med det praktiska arbetet att integrera nyanlända barn i fritidsverksamheten?
6. Vilka riktlinjer/stöd har ni till ert förfogande för att främja arbetet med att integrera nyanlända barn i fritidsverksamheten?
7. Hur ser samarbetet mellan tolk, modersmåls lärare och pedagog ut? Finns det något organiserat samarbete runt nyanlända barn?

Bilaga 2 – Tillståndsblankett

Hej

Vi heter Mergime Bajrami och Nicole Iman och vi utbildar oss till fritidslärare vid Jönköping University. Vi skall nu under våren 2017 göra en undersökning som vi ska presentera i vårt examensarbete. Studien är riktad mot fritidshemspersonal där frågor kommer att ställas om arbetsmetoder samt tillvägagångssätt för integration av nyanlända elever. För att göra denna undersökning behöver vi samla in material genom intervjuer med 6 verksamma fritidslärare på fritidshem. Undersökningen kommer att genomföras under v.17.

Vi vill med detta brev be er som fritidslärare om tillåtelse om att delta i den intervju som ingår i examensarbetet. Samtliga deltagare kommer garanteras konfidentialitet. De fritidshem som finns med i undersökningen kommer inte att nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att urskilja i undersökningen. I enlighet med de forskningsetiska regler som gäller är deltagandet helt frivilligt. Du som fritidslärare har rättigheten att intill den dag arbetet är publicerat, när som helst välja att avbryta sitt deltagande. Materialet behandlas konfidentiellt och kommer inte att finnas tillgängligt för annan forskning eller bearbetning

Har ni ytterligare frågor ber vi er kontakta oss på nedanstående adresser:

Med vänliga hälsningar

Mergime Bajrami och Nicole Iman

Bame1494@student.ju.se

Imni0889@student.ju.se

.....
Studenternas underskrift

.....
Studenternas namnförtydligande

Handledare för undersökningen är Anna Klerfelt

Kursansvarig: Anna Klerfelt, Jönköping University

Talongen lämnas senast den

- Ja, jag ger tillstånd till mitt deltagande.
- Nej, jag ger inte tillstånd till mitt deltagande.

Datum: _____

Deltagarens underskrift: _____

Deltagarens namnförtydligande: _____

